iTTA Kennisinstituut voor Taalontwikkeling

BAS SCHUILING CONSULTANCY

Routegids

Van ISK/Inburgering naar vakopleiding

Inge van Meelis
Elwine Halewijn
Bas Schuiling

Routegids
Van ISK/Inburgering naar vakopleiding

Aan de Routegids werkten de volgende roc's mee:

Het project werd begeleid door:
ITTA, Universiteit van Amsterdam – Inge van Meelis en Elwine Halewijn – www.itta.uva.nl
Bas Schuiling Consultancy – Bas Schuiling – www.basschuiling.nl

De Routegids 'Van ISK/Inburgering naar vakopleiding' kwam mede tot stand met financiële steun de Werkgroep Vluchtelingen en Educatie van tien samenwerkende fondsen.

© ITTA, Universiteit van Amsterdam, oktobober 2018

Inhoud

Voorwoord 1

Inleiding 3

Samenvatting 5

Deel I. Voorbeeld-routes voor vluchtelingen / nieuwkomers 7
1. Entree en werk 9
   1a. Inburgering direct naar werk – ROC Leeuwenborgh 9
   1b. Combinatietraject Inburgering en Entree - Da Vinci College 10

2. Naar startkwalificatie mbo 2 13
   2a. 16- en 17-jarigen op het roc naar mbo 2 - Albeda Startcollege 13
   2b. 18+ Via Entree-opleiding naar mbo 2 - Noorderpoort College 14

3. Naar vakopleiding mbo 3 of 4 17
   3a. 16- en 17-jarigen op het roc toeleiden naar mbo 3 of 4 - Albeda Startcollege 17
   3b. 18+ toeleiden naar Leren en werken - Nova College 18

Deel II. Organisatie, inhoud en financiën 21
Organisatie 21
Succesfactor 1 | Samenwerking met externe partners 21
Succesfactor 2 | Coördinatie en draagvlak binnen het roc 24
Succesfactor 3 | Organiseer actieve participatie 25

Inhoud 27
Succesfactor 4 | Afgestemde screening, overdracht en toelating 27
Succesfactor 5 | Gedegen beroepenoriëntatie in ISK, ONA en Loopbaanlessen 28
Succesfactor 6 | Voortdurende aandacht voor taalontwikkeling 29

Financiën 31
Succesfactor 7 | Optimale inzet financieringsbronnen 31

Informatiebronnen 36

Terminologie en afkortingen 37

Voorwoord

Het is (bijna) het gesprek van de dag: hoe goed opgeleide nieuwkomers kunnen bijdragen aan het oplossen van tekorten aan vakmensen op arbeidsmarkt. Vele mbo-scholen zetten zich vanuit hun deskundigheid en maatschappelijke opdracht in om nieuwe medelanders verder te helpen, bij voorkeur vanaf het moment dat zij ons land binnenkomen en helder is dat ze vanwege hun status mogelijkheden hebben om hier te blijven.

De taal leren, inburgeren, en tegelijk een beroepsopleiding volgen, het is een ideale combinatie. Maar tussen bedenken en ook kunnen uitvoeren zit nog een hele wereld. Het vraagt meer van een school dan 'alleen maar opleiden'. Je hebt uit die wereld partners nodig, voor het maximale resultaat. Hoe kom en blijf je op één lijn met gemeentelijke instanties? En hoe garandeer je dat zo'n opleidingstraject vloeiend kan verlopen; in het belang van de nieuwkomer én in het belang van school en overheid? Hoe zorg je ervoor dat een taal leren goed kan samengaan met de beroepsopleiding die vaak gegeven wordt in diezelfde taal, die dan bol staat van het vakjargon? En hoe intensiveer je de samenwerking met het bedrijfsleven: leerwerkbanen bieden aan nieuwkomers die bijvoorbeeld nog worstelen met de taal vraagt extra inzet van stagebegeleiders in school en leerbedrijf. En om doorzettingsvermogen om verschillende werelden bij elkaar te brengen, met als doel succes.

Waarbij succes overigens veel méér is dan enkel het oplossen van het arbeidsmarktvraagstuk dat ik eerder schetste. Natuurlijk is het relevant dat nieuwkomers kunnen bijdragen aan onze economie en arbeidsmarkt. Maar het is vooral relevant dat zij met goed beroepsonderwijs en het goed leren van de taal in korte tijd in staat gesteld kunnen worden een eigen inkomen te verdienen. En zo een zinvol bestaan kunnen opbouwen in een nieuw thuisland. Oók als de vraag van de arbeidsmarkt verandert.

Ik ben trots op de mbo-scholen die in deze Routegids hun ervaringen delen, zinvolle informatie samenbrengen en zo voor andere scholen en de wereld om hen heen een weg plaveien om gecombineerde trajecten voor nieuwkomers vorm te geven. Omdat ze weten dat we het verschil kunnen maken. Door kansen te zien voor en te bieden aan iedereen maken we met het mbo alle gemeentes mooier!

Ton Heerts, voorzitter MBO Raad

Inleiding

In 2016 werden roc's geconfronteerd met een grote instroom van jongeren met een vluchtelingenachtergrond. De roc's beschouwen het als hun gezamenlijke missie om deze groep goed te bedienen. Al snel bleek dat het reguliere aanbod niet paste bij deze groep. Er waren veel belemmerende factoren en de verhoogde instroom van vluchtelingen was aanleiding om hier gezamenlijk iets aan te gaan doen, alsook naar de inburgering te gaan kijken. Deze gezamenlijke inzet heeft geleid tot de Routegids 'Van ISK / Inburgering naar vakopleiding'.

De Routegids 'Van ISK / Inburgering naar vakopleiding' is gemaakt voor en door roc's die vluchtelingen een kans willen geven in het beroepsonderwijs. Een opleiding in het beroepsonderwijs geeft vluchtelingen perspectief op de arbeidsmarkt en op duurzame inburgering. Maar voor vluchtelingen is de weg naar een passende opleiding nogal eens een omweg met hobbels en valkuilen, van bureaucratische obstakels tot taalproblemen. Veel roc's zijn desondanks bereid deze weg in te slaan en vluchtelingen met raad en daad te ondersteunen bij hun opleiding.

In de Routegids vindt u een neerslag van de ervaringen van vijf roc's die trajecten uitvoeren gericht op vluchtelingen en andere nieuwkomers. De samenwerking met regionale partners zoals gemeenten, werkgevers, ISK-scholen en aanbieders van inburgeringsonderwijs is daarbij cruciaal gebleken. De routes zijn voorbeelden van de oplossingen die scholen hebben gevonden om vluchtelingen in hun regio een goede start te geven op de arbeidsmarkt.

In **deel I** van de Routegids worden zes trajecten beschreven, waarin beroepsonderwijs en taalonderwijs op verschillende manieren zijn gecombineerd. Binnen de trajecten is aandacht voor beroepenoriëntatie, schakelvakken, stage en sociale begeleiding. Er zijn verschillende wegen gekozen om de deelnemers ook te laten voldoen aan hun inburgeringsplicht. Soms door tijdig te kwalificeren op niveau mbo 2, 3 of 4 en daarmee vrijstelling van het examen te verkrijgen; soms door deelname aan het inburgeringsexamen op te nemen in het traject. Per traject zijn aanbevelingen opgenomen die voortkomen uit de ervaringen in de pilots.

In **deel II** worden de succesfactoren voor uitvoering van een gecombineerd traject voor vluchtelingen benoemd en toegelicht. Hierbij komen zowel de organisatie, de inhoud als de financiering aan de orde. Tot slot vindt u een overzicht van informatiebronnen en een verklarende lijst van terminologie en afkortingen.

Samenvatting

Veel vluchtelingen zijn relatief jong en laag- tot midden-opgeleid. Het volgen van een vakopleiding is voor hen een belangrijke route naar een duurzame plek op de arbeidsmarkt.[1] Het overgrote deel van de jonge en jongvolwassen nieuwkomers is daarvoor aangewezen op een opleiding op mbo-niveau.

Gecombineerde trajecten

Middels gecombineerde trajecten, een combinatie van taalonderwijs en vakopleiding, kan een mbo-instelling beroepsopleidingen bieden waarmee vluchtelingen ook voldoen aan de eisen vanuit de inburgeringswet. Voor jongere vluchtelingen kan een combinatie worden gemaakt van ISK en beroepsopleiding. Deze combinatietrajecten hebben een aantal voordelen:

- *Versnellen van de weg naar werk*
  Deelname aan onderwijs in Nederland vergroot de kans op werk en succesvolle integratie. Daarnaast is de taalontwikkeling gebaat bij een traject zonder onderbrekingen, en met een breed aanbod. Het gecombineerde aanbod van onder andere taal, beroepenoriëntatie, schoolvakken en praktijklessen biedt de vluchteling een effectiever leertraject.

- *Betere inzet van middelen*
  Het ontbreekt in het mbo aan voldoende middelen om naast de opleiding aanvullend taalonderwijs te verzorgen voor vluchtelingen en nieuwkomers. In een gecombineerd traject kan het budget voor inburgering worden ingezet voor relevant aanbod naast de opleiding.

- *Het creëren van een weekprogramma voor vluchtelingen*
  Met een gecombineerd traject wordt meer structuur geboden dan met de paar dagdelen van het inburgeringsaanbod. Bovendien is het volgen van een beroepsopleiding een vorm van maatschappelijke participatie. Beide factoren kunnen positief uitwerken op welbevinden en geestelijke gezondheid.

Ghazal
31 jaar, Iran

Het uitstippelen van je loopbaan en de bijbehorende studiekeuze is nog niet zo makkelijk. Zonder netwerk, kennis van en toegang tot het opleidingssysteem en de juiste informatie wordt het nog lastiger.

Ghazal (31 jaar) kwam op 15-jarige leeftijd naar Nederland. Via een omweg langs drie opleidingen heeft ze de opleiding gevonden die bij haar ambitie en competenties past, GZ-psycholoog.

"Met mijn vmbo 4-diploma was alles op het mbo kiesbaar. Ik kon voor mijn studiekeuze geen beroep doen op mijn ouders en had verder niemand die me kon helpen bij de keuze van een opleiding. Het lijkt of je ergens loopt, je weet niet waar naartoe en je weet niet waar je bent. Ik heb uiteindelijk gekozen voor interieuradvisering, omdat dit beroep in onze familie werd uitgeoefend. Achteraf bleek dit niet bij mijn ambitie te passen."

Door het toegankelijk maken van informatie over het Nederlandse opleidingssysteem en een gedegen (loopbaan)oriëntatie kunnen nieuwkomers ondersteund worden bij het maken van een juiste studiekeuze. Met de inzet van schakeltrajecten om deficiëncyvakken weg te werken en de Nederlandse taal op het gewenste niveau te krijgen, kunnen "omwegen" worden voorkomen.

[1] Onderwijsraad (2017). Vluchtelingen en onderwijs. Naar een efficiëntere organisatie, betere toegankelijkheid en hogere kwaliteit.

De invulling van gecombineerde trajecten is erop gericht een aantal belemmeringen voor instroom in het mbo weg te nemen:

- Nieuwkomers voldoen niet altijd aan de formele toelatingseisen van een mbo-opleiding, waaronder het gevraagde taalniveau.
- Het beroepsbeeld van nieuwkomers sluit niet altijd aan bij de situatie in Nederland en de nieuwkomer heeft niet altijd voldoende kennis van de opleiding die nodig is voor het wensberoep.
- Nieuwkomers hebben door hun taalniveau en onbekendheid met de situatie meer tijd en begeleiding nodig voor het voltooien van de opleiding en het vinden van een stageplaats.

Voorwaarden voor succes

In de gecombineerde opleidingen die in deze Routegids worden gepresenteerd is op verschillende manieren een oplossing gevonden voor deze belemmeringen, in samenwerking met partners als ISK, werkgevers, welzijnswerk en natuurlijk gemeenten. Op basis hiervan zijn de volgende voorwaarden voor succes benoemd:

Succesfactor 1 | Samenwerking met externe partners
Succesfactor 2 | Coördinatie en draagvlak binnen het roc
Succesfactor 3 | Organiseer actieve participatie
Succesfactor 4 | Afgestemde screening, overdracht en toelating
Succesfactor 5 | Gedegen beroepenoriëntatie in ISK, ONA en Loopbaanlessen
Succesfactor 6 | Voortdurende aandacht voor taalontwikkeling
Succesfactor 7 | Optimale inzet financieringsbronnen

De mogelijkheden zijn uiteraard afhankelijk van regionale factoren als de mate van samenwerking binnen de asielketen, mogelijkheden vanuit de gemeenten en de lokale / regionale arbeidsmarkt. De arbeidsmarkt heeft aanhoudend behoefte aan vaklieden. Met gecombineerde trajecten voor nieuwkomers kunnen mbo-instellingen hierin voorzien en tegelijkertijd een belangrijke rol spelen in de duurzame integratie van vluchtelingen.

Zoals ook uit de hierna beschreven routes naar voren komt, is een goede voorbereiding op de opleiding en begeleiding tijdens de opleiding onmisbaar. Met de huidige grote aantallen vluchtelingen zijn roc's in staat dit groepsgewijs aan te bieden. In de toekomst wordt de uitdaging, ook bij een dalende (en altijd fluctuerende) instroom van vluchtelingen, deze voorzieningen in stand te houden.

Gelukkig erkent minister Koolmees de behoefte aan gecombineerde trajecten voor nieuwkomers en het gemis van een sluitende aanpak[2]. In zijn voorstel tot hervorming van het inburgeringsstelsel is de 'Onderwijsroute' opgenomen, specifiek voor deze doelgroep. Dit kan de financiering van gecombineerde trajecten in de nabije toekomst vereenvoudigen.

[2] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/07/02/kamerbrief-hoofdlijnen-veranderopgave-inburgering

Deel I. Voorbeeld-routes voor vluchtelingen/ nieuwkomers

In dit deel van de Routegids vindt u de routes die door de participerende roc's zijn uitgevoerd. Bij elke route worden kenmerken, samenwerkingspartners en financiering beschreven. Daarnaast is bij elke route een aantal aanbevelingen gegeven, gebaseerd op de ervaringen met deze route. Om een beeld te geven van de deelnemers, is per route een profielschets van een deelnemer opgenomen.

Voorbeeldroutes

In de kamerbrief Hoofdlijnen veranderopgave inburgering[3], schetst de minister drie routes voor inburgering. In deze Routegids wordt een variatie aan routes beschreven, die gezien kunnen worden als een voorbeeld van wat in de kamerbrief een onderwijsroute wordt genoemd.
De inhoud en vormgeving van een gecombineerde route wordt voor een groot deel bepaald door de regionale en lokale situatie. Factoren als (bestaande) samenwerkingsverbanden, de situatie op de arbeidsmarkt, de mogelijkheid groepen te maken, het beleid van gemeente(n), bedieningsgebied van het roc en beschikking over financiële middelen beïnvloeden de route. Deze routes zijn dan ook niet één op één te kopiëren en dienen vooral ter inspiratie.

Uitstroomniveau

De routes zijn gesorteerd op uitstroomniveau weergegeven, oplopend van Entree naar mbo-niveau 4. Over het algemeen passen deze routes bij nieuwkomers met de volgende profielen:

- Entree en werk
  Er zijn nieuwkomers met weinig schoolervaring, een laag leertempo en een voorkeur voor leren in de praktijk. Voor hen is het van belang zo snel en praktisch mogelijk aan de slag te gaan in een doorgaand traject richting arbeidsmarkt, gecombineerd en geïntegreerd met het inburgeringstraject en mogelijk een Entree-opleiding.

- Naar mbo 2
  Nieuwkomers met potentie om een beroepsopleiding af te ronden en daarmee hun kansen op de arbeidsmarkt sterk te vergroten, hebben baat bij een traject waarin taalonderwijs en beroepsonderwijs zo veel mogelijk in elkaar worden geschoven. Zo wordt tijdswinst behaald, maar ook leerwinst. De wisselwerking tussen taal- en vakonderwijs maakt beide onderdelen effectiever.

- Naar mbo 3 en 4
  Nieuwkomers die vlot leren en ambities hebben om een zelfstandig beroepsbeoefenaar te worden, komen het meest tot hun recht op een opleiding op mbo-niveau 3 of 4. In verschillende branches staan de werkgevers te springen om medewerkers op dit niveau, wat kansen biedt om werkgevers in het traject te betrekken.

[3] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/07/02/kamerbrief-hoofdlijnen-veranderopgave-inburgering

Verwijzingen

Waar relevant wordt in de Routegids verwezen naar materialen en voorbeelden van anderen, zoals de materialen van LOWAN, het College voor Toetsen en Examens (CvTE) en van verschillende roc's. LOWAN[4] heeft in samenwerking met ITTA leerlijnen[5] ontwikkeld voor doorstroom vanuit de ISK. De leerlijnen bestaan uit een schets van het onderwijsprogramma, de didactische aanpak en de streefniveaus voor NT2 waarmee de doorstroom naar het mbo kan worden geoptimaliseerd.

Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) heeft het document Doorstroomprofielen mbo van anderstalige migranten en vluchtelingen[6] uitgegeven. De hierin beschreven profielen kunnen dienen ter ondersteuning bij de vormgeving van trajecten voor vluchtelingen.

[4] LOWAN ondersteunt de scholen die het Eerste Opvangonderwijs aan nieuwkomers verzorgen in het primair en voortgezet onderwijs door middel van studiedagen en bijeenkomsten en met informatie via de website van LOWAN.

[5] https://www.lowan.nl/voortgezet-onderwijs/onderwijs/leerlijnen/

[6] College voor Toetsen en Examens - Doorstroomprofielen mbo van anderstalige migranten en vluchtelingen

1. Entree en werk

Deze route leidt, zonder startkwalificatie, toe naar werk en kan worden ingezet daar waar een opleiding op mbo-niveau 2 of hoger niet haalbaar is. Deze route is passend voor vluchtelingen die laagopgeleid zijn en maximaal uit kunnen stromen naar werk, rechtstreeks of via een Entree-opleiding.

1a. Inburgering direct naar werk - ROC Leeuwenborgh

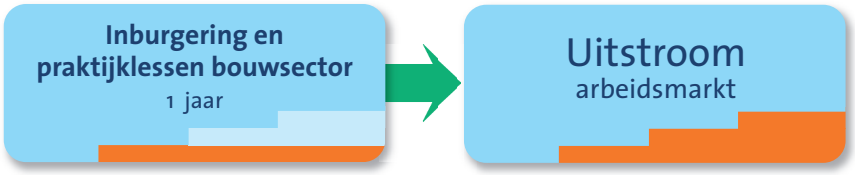

ROC Leeuwenborgh biedt een inburgeringstraject met praktijk-instructie in diverse vakrichtingen binnen de bouw. De praktijk-instructie is in carrousel-vorm ingericht, zodat deelnemers kennis kunnen maken met de diverse vakrichtingen binnen de bouw.
Voor deze groep wordt binnen de ISK zo snel mogelijk ingezet op voorbereiding op inburgering. Het werken aan beroepsbeeld en -competenties heeft een belangrijke rol. Dit wordt bewerkstelligd door ONA (Oriëntatie Nederlandse Arbeidsmarkt) een centrale plek te geven in het geheel.

Voor wie

Het traject is bedoeld voor deelnemers uit de ISK die weinig vooruitgang boeken met taalontwikkeling (waaronder analfabeten) en voor wie een Entree-opleiding (of hoger) niet haalbaar is.

Eindresultaat

- Inburgeringsexamen of een ontheffing hiervoor
- Een schoolverklaring voor praktijkvakken
- Uitstroom naar werk

Samenwerking

Binnen dit traject werken de afdeling Educatie en de technieklocatie mbo binnen ROC Leeuwenborgh samen met de ISK, de werkgevers(koepel) binnen de bouw en de gemeente.

Financiering

Het traject wordt gefinancierd met ISK-gelden en (na uitschrijving bij het ISK) vanuit de individuele DUO-lening voor inburgering.

Samuel
19 jaar, Eritrea

Samuel is 19 jaar en is op zijn 16e alleen naar Nederland gevlucht. In Eritrea heeft Samuel zeven jaar op school gezeten.

Samuel is niet gewend aan ons schoolsysteem en het leren van de Nederlandse taal gaat langzaam. Het is de vraag of Samuel het A2-niveau, benodigd voor inburgering, kan halen.

Na zijn inburgering wil Samuel gaan werken, hij weet nog niet welk beroep hij wil uitoefenen.

Aanbevelingen

- Werk intensief samen met de ISK. Zodoende komen de langzame leerders tijdig in beeld. Door vroeg te beginnen met voorbereiding op de inburgering hebben langzame leerders meer kans op succes.
- Samenwerking met een praktijklocatie en met werkgevers is de belangrijkste troef in deze route: het geeft de groep langzame leerders de kans om te leren in de praktijk en zich optimaal voor te bereiden op de arbeidsmarkt.

1b. Combinatietraject Inburgering en Entree - Da Vinci College

Da Vinci College heeft een combinatietraject Inburgering en Entree, waarbij de inburgering kan doorlopen in Entree. Inburgering en Entree worden aangevuld met extra schakelvakken zoals taal, rekenen, ict en sociale vaardigheden. Specifiek voor dit traject is de Entree-opleiding met een half jaar verlengd. Gedurende dit eerste (extra) half jaar Entree wordt nog geen stage ingezet, maar snuffelen studenten bij praktijkvakken en krijgen ze een extra studieloopbaantraject. De keuze voor de beroepsrichting (het uitstroomprofiel) wordt gemaakt tijdens het eerste deel van de Entree-opleiding.

Voor wie

Alle nieuwkomers stromen in op de Entree-opleiding. Versneld doorstromen van Entree naar het mbo is mogelijk voor wie dat aankan. Deze route wordt ook ingezet voor deelnemers die (eventueel zonder diploma) uitstromen naar de arbeidsmarkt, zodat ook zij nog twee jaar onderwijs meepakken.

Eindresultaat

- Behalen van het inburgeringsexamen
- Entree-diploma
- Doorstroom naar mbo of arbeidsmarkt

Binnen dit traject bij Da Vinci College is een kleine groep uitgestroomd naar de arbeidsmarkt, het grootste deel van de groep stroomt uit naar het mbo.

Samenwerking

De route is vormgegeven in samenwerking met diverse gemeenten, naar aanleiding van de wens om nieuwkomers via een opleiding naar werk toe te leiden. De afdeling Educatie en Entree-opleiding van Da Vinci College werken nauw samen met diverse gemeenten en Jongerenwerk.
Daarnaast wordt samengewerkt met andere taalaanbieders waar potentiële deelnemers al in een traject zitten. In dat geval worden de schakelvakken parallel aan dit traject aangeboden.

Asmeret is 17 jaar. Zij is op haar 16e naar Nederland gevlucht. Ze heeft in Eritrea acht jaar op school gezeten.

Asmeret heeft weinig contacten met Nederlanders en Nederlands vindt ze een lastige taal. A2/1F is voor haar momenteel het hoogst haalbare.

Ze wil graag in een winkel gaan werken maar op dit moment weet ze niet hoe ze dat moet aanpakken. Een combinatietraject spreekt haar aan omdat er veel aandacht is voor het vinden van een beroep. Misschien kan ze zelfs doorleren en in de toekomst een eigen winkel beginnen.

Financiering

Het traject wordt gefinancierd vanuit de individuele DUO-lening voor inburgering, de bekostiging Entree en de gemeentelijke sociale dienst. De sociale dienst financiert het extra halfjaar van het combinatietraject Entree. De inzet van het jongerenwerk wordt door de gemeente betaald.

Aanbevelingen

- Door de diversiteit van de doelgroep is elke groep anders, dus zet in op een flexibel programma.
- Betrek organisaties die kunnen zorgen voor meer begeleiding en meer participatie, zoals jongerenwerk. Door kennismaking met activiteiten van het sociaal-cultureel werk kunnen studenten betrokken raken bij activiteiten buiten school, zoals sport en buurtactiviteiten. Dat is goed voor zowel taalontwikkeling als sociale contacten. Denk ook aan organisaties zoals Mentoren op Zuid of JINC.
- Zorg voor een goede balans tussen de opleiding en de agenda van de nieuwkomer, zodat het programma voor nieuwkomers die naast Entree (in de avond) inburgeringslessen volgen niet te zwaar wordt.
- In de doelen van inburgering, schakel en Entree is veel overlap. Door samenwerking en overleg voorkom je dat studenten steeds hetzelfde gaan doen. Dan kun je van deze overlap gebruikmaken om de student in elke fase een stukje verder te brengen in hun ontwikkeling.
- Investeer in het maken van goede afspraken over doorstroom en warme overdracht met de mbo 2-opleiding.
- Tenzij specifieke afspraken zijn gemaakt over de overstap, kan het toegangsrecht tot mbo 2 een bottleneck vormen voor studenten die al snel van Entree naar mbo 2 kunnen doorstromen. Vluchtelingstudenten hebben meestal niet het vereiste diploma op zak voor toegang tot mbo 2: een vmbo of Entree-diploma, of een vergelijkbaar erkend diploma. Een oplossing kan zijn, dat de studenten versneld de examens doen, zodat zij het Entree-diploma behalen en recht hebben op toegang tot mbo 2.

Meer voorbeelden:

18- LOWAN ISK Route 1 Uitstroom naar werk
- https://www.lowan.nl/voortgezet-onderwijs/onderwijs/leerlijnen/route-1/

18- Route ISK – Entree Friese Poort
- http://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2016/04/2017-02-16-workshop-ISK-en-Friese-Poort-samenwerking-ISK-MBO-Entree.pdf

18+ Inburgeren in samenwerking met opleidingen roc Alfa-college
- https://www.profielactueel.nl/mbo-onderwijs-videos/algemeen/inburgeren-in-groningen-gebeurt-dat-via-samenwerking/b158g10c1054/
- http://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2016/04/2017-02-16-workshop-Alfa-College-Groningen-Entree-NT2.pdf

College van Toetsen en Examens, Doorstroomprofielen mbo van anderstalige migranten en vluchtelingen – *Profiel 1*
- Doorstroomprofielen mbo van anderstalige migranten en vluchtelingen

2. Naar startkwalificatie mbo 2

Deze route leidt toe naar een startkwalificatie op mbo-niveau 2 en kan worden ingezet voor nieuwkomers voor wie mbo-niveau 2 haalbaar is, dan wel direct, dan wel via een Entree-opleiding. Dit zijn nieuwkomers die laag- tot middenopgeleid zijn.

2a. 16- en 17-jarigen op het roc naar mbo 2 - Albeda Startcollege

Albeda biedt een weekprogramma aan voor 16- en 17-jarigen binnen het roc, met als doel direct in te stromen op mbo 2 (dus niet via Entree). Het voorbereidend programma op mbo 2 duurt 2 jaar. Naast de vakken taal, rekenen / wiskunde, digitale vaardigheden, sport en KNM, wordt ruim aandacht besteed aan oriëntatie op het wensberoep. Hiervoor wordt beroepenoriëntatie, ONA (Oriëntatie Nederlandse Arbeidsmarkt) en het volgen van praktijkvakken ingezet. Het eerste jaar richt zich op de oriëntatie op het wensberoep, het tweede jaar wordt stage gelopen binnen het wensberoep.

Voor wie

Dit traject is specifiek voor ISK-deelnemers die geen voortgezet onderwijs diploma gaan halen, maar willen instromen in een beroepsgerichte opleiding.

Eindresultaat

- Startkwalificatie op mbo-niveau 2
- Voldoen aan de inburgeringsplicht, middels inburgeringsexamen of het behalen van het diploma op mbo-niveau 2

Samenwerking

Binnen dit traject werken de afdelingen Educatie en mbo van Albeda samen met de ISK en de gemeente.

Financiering

De financiering van het traject komt neer op individueel maatwerk, waarbij (indien mogelijk) gebruik wordt gemaakt van detachering van de ISK-gelden naar het roc, de individuele DUO-lening voor inburgering en een bijdrage van de gemeente.

Aanbevelingen

- Voor 16- en 17-jarige vluchtelingen is het behalen van een vo-diploma in de ISK niet altijd haalbaar of wenselijk in verband met de leeftijd en de beschikbare tijd. Investeer bij deze jongeren in een goede aansluiting op beroepsopleidingen. Dit kan binnen een gericht doorstroomtraject van de ISK of, zoals in dit voorbeeld, door detachering direct naar mbo. Op die manier kunnen deze jongeren gericht werken aan hun beroepsperspectief.

Aziz
17 jaar, Syrië

Aziz is 17 jaar en is samen met zijn moeder en zusje naar Nederland gekomen in het kader van gezinshereniging.

Aziz heeft in Syrië 10 jaar onderwijs gevolgd. De Nederlandse taal leren gaat Aziz redelijk af, mede omdat hij wat Nederlandse vrienden heeft kunnen maken bij de voetbalclub waar hij lid van is.

Aziz weet nog niet precies wat hij wil worden, beveiliger of monteur lijkt hem wel leuk.

- Bij detachering van studenten van de ISK naar het roc, moeten beide scholen gegevens bijhouden van de student. Zorg voor een goed systeem van overdracht.
- Ga actief op zoek naar de verbinding met werkgevers en geef ze vroegtijdig een rol binnen het traject (bv. voorlichting, bedrijfsbezoek). Een deel van de beroepenoriëntatie kan uitgevoerd worden binnen praktijklokalen, maar inzicht in de echte beroepspraktijk blijft onontbeerlijk.
- Zorg voor een aanspreekpunt bij maatschappelijke organisaties binnen de asielketen en het sociaal domein, zodat problemen (financiën, mobiliteit, wonen, gezondheid, etc.) kunnen worden opgepakt door de juiste organisatie en geen kostbare lestijd opslurpen.
- Aansluiting bij het beleid van de gemeente is van groot belang. In dit geval hecht de gemeente veel waarde aan het halen van een startkwalificatie (mbo 2 of hoger). De invulling van dit traject sluit aan bij die lokale context.

2b. 18+ Via Entree-opleiding naar mbo 2 - Noorderpoort College

Noorderpoort College biedt een traject waarbij nieuwkomers via een pre-Entree-traject worden voorbereid op de Entree-opleiding, na de Entree worden de deelnemers doorgeleid naar mbo 2 of 3. Snelle studenten kunnen de Entree overslaan of deze eerder afronden. Binnen de pre-Entree worden naast de inburgering extra vakken aangeboden, waaronder rekenen en ict, oriëntatie op beroep en vakopleiding en werknemersvaardigheden, om de overstap naar Entree of mbo 2 zo goed mogelijk voor te bereiden. De inburgering blijft, na de pre-Entree, parallel aan de Entree-opleiding meelopen.

Voor wie

Binnen het traject zijn meerdere uitstroomrichtingen mogelijk, waardoor een brede doelgroep wordt bediend.

Eindresultaat

- Een mbo 2-diploma, in een aantal gevallen mbo 3. Studenten die niet naar niveau 2 kunnen, ronden af met een Entree diploma.
- Voldaan aan de inburgeringsplicht middels het inburgeringsexamen.

Samenwerking

De afdeling educatie en mbo van Noorderpoort College werkt samen met gemeente en werkgevers. Ook werken zij samen met de lokale hogeschool: door studenten HRM in te zetten zijn ze in staat de stagebegeleiding van nieuwkomers te intensiveren.

Soraya
23 jaar, Afghanistan

Soraya is 23 jaar en sinds een klein jaar in Nederland. In Afghanistan heeft ze veertien jaar onderwijs gevolgd.

Het leren van de Nederlandse taal gaat haar redelijk af, mede doordat ze het westers alfabet al beheerst en tijdens haar studie wat Engels heeft gehad. Ze heeft de potentie om op B1 niveau te komen.

Soraya weet nog niet precies wat ze wil worden. Omdat haar ouders een bakkerij hadden denkt ze aan een opleiding tot bakker.

Financiering

Naast de reguliere financiering van het Entree-traject wordt de individuele DUO-lening voor inburgering ingezet. Het aanbod van de extra vakken wordt voor een deel bekostigd door Noorderpoort College zelf, ook draagt de gemeente een deel bij.

Aanbevelingen

- Verzorg alles in één gebouw, zodat regelmatig overleg, wederzijds kennismaken (statushouders-mbo) en een geleidelijke overgang mogelijk is.
- Laat studenten die dat kunnen in de eerste fase doorgaan tot taalniveau B1. Zij kunnen dan de Entree overslaan en direct naar mbo 2.
- Combineer de inburgering met rekenen en ict, opleidingsbezoeken (onderdeel ONA) en werknemersvaardigheden, om de overstap naar Entree of mbo 2 goed voor te bereiden.
- Werk samen met studenten HRM van een hogeschool om extra begeleiding bij de stage te bieden.
- Let op dat de nieuwkomer tijdig voldoet aan zijn inburgeringsplicht. In deze route is er daarom voor gekozen toch inburgeringsexamen te doen en niet het mbo 2 diploma in te zetten als vrijstelling.

Meer voorbeelden:

18- LOWAN ISK Route 2 Uitstroom naar Entree en mbo 2
- https://www.lowan.nl/voortgezet-onderwijs/onderwijs/leerlijnen/route-2/

18+ Schakel naar mbo: Coachklas Scalda 18- tot 23-jarigen
- https://www.werkwijzervluchtelingen.nl/initiatieven/coachklas-anderstaligen.aspx

18+ Taal + Beroep is Werk – ROC Midden Nederland
- https://www.werkwijzervluchtelingen.nl/initiatieven/taal-en-beroep-is-werk.aspx

18+ Alfa College, Inburgeren en schakelen
- https://www.werkwijzervluchtelingen.nl/initiatieven/roc-inburgering-beroepsopleiding.aspx

College voor Toetsen en Examens, Doorstroomprofielen mbo van anderstalige migranten en vluchtelingen – Profiel 2 en 3
- Doorstroomprofielen mbo van anderstalige migranten en vluchtelingen

3. Naar vakopleiding mbo 3 of 4

Deze route leidt toe naar een startkwalificatie op mbo niveau 3 of 4. Nieuwkomers die deze route volgen zijn over het algemeen midden tot hoger opgeleid of behoren tot de snellere leerders.

3a. 16- en 17-jarigen op het roc toeleiden naar mbo 3 of 4 - Albeda Startcollege

Albeda biedt snellere 16- en 17-jarige leerders een voorbereidend traject op een mbo 3 of 4 opleiding. Binnen het roc wordt een weekprogramma aangeboden, waarmee de deelnemers voldoende basiskennis verkrijgen van de vereiste schoolvakken voor toelating tot mbo 3 en/of 4. Aangeboden vakken zijn onder andere rekenen, Engels, ict, biologie en wiskunde. Daarnaast wordt ruim aandacht besteed aan oriëntatie op het wensberoep. Hiervoor wordt beroepenoriëntatie, ONA en het volgen van praktijkvakken ingezet. Het eerste jaar richt zich op de oriëntatie op het wensberoep, het tweede jaar wordt stage gelopen binnen het wensberoep.

Voor wie
16- en 17-jarige snelle leerders die willen doorstromen naar een beroepsopleiding op mbo 3 of 4.

Eindresultaat
- Een startkwalificatie op mbo niveau 3 of 4
- Doorstroom naar werk
- Indien nodig voldoen aan inburgeringsplicht middels het Staatsexamen NT2 programma I.

Samenwerking
De afdeling Educatie en mbo van het Albeda werken binnen dit traject samen met de ISK, gemeenten en werkgevers.

Financiering
De financiering van het traject komt neer op individueel maatwerk, waarbij (waar mogelijk) gebruikgemaakt wordt van detachering van de ISK-gelden naar het roc, de individuele DUO-lening voor inburgering en een bijdrage van de gemeente.

Aanbevelingen
- Geef studenten gelegenheid te versnellen tijdens het voorbereidend traject. Zij stromen eerder door naar de opleiding, zodat ze zo snel mogelijk hun startkwalificatie halen.
- Kies voor het Staatsexamen NT2 Programma I als taalonderdeel van het inburgeringsexamen. Zo bereiden de studenten zich voor op het hogere taalniveau (B1) dat is vereist voor instroom in de mbo-opleiding.

Maher is 16 jaar en komt uit Syrië. Zijn vader was al sinds 2016 in Nederland. Sinds 2017 woont Maher, met zijn twee broers, weer bij zijn vader.

In Syrië heeft Maher bijna negen jaar onderwijs gevolgd, hij was een snelle leerder en wilde aan de slag in de techniek.

Nu Maher in Nederland is, wil hij zo snel mogelijk weer studeren. Hij heeft gehoord dat er veel werk is in de elektrotechniek en dat past goed bij zijn ambitie.

3b. 18+ toeleiden naar Leren en werken - Nova College

Nova College biedt een schakeltraject specifiek voor de zorg. Aansluitend op en gedeeltelijk parallel aan de inburgering, krijgen nieuwkomers die in de zorg aan de slag willen, de juiste voorbereiding op de mbo 3-opleiding. De mbo 3-opleiding Verzorgende wordt de eerste twee jaar aangeboden in een BOL-constructie (vier dagen school, één dag stage). Het derde jaar wordt aangeboden in BBL-vorm (vier dagen werk, één dag school). Reeds in het schakeltraject is de werkgever bij de opleiding betrokken.

Voor wie
Inburgeraars die vlot leren en affiniteit hebben met het werken in de zorg.

Eindresultaat
- Een diploma verzorgende mbo-niveau 3
- Een baan in de zorg
- Voldaan aan inburgeringsplicht middels het Staatsexamen NT2 Programma I

Het diploma mbo 2 of hoger geeft vrijstelling van inburgeringsplicht. De deelnemers doen toch Staatsexamen NT2, zodat zij in ieder geval aan hun inburgeringsplicht voldoen voordat hun inburgeringstermijn verlopen is.

Samenwerking
De afdeling Educatie en mbo van Nova College werken in dit traject samen met de werkgeverskoepel binnen de Zorg en de gemeenten. Gezien de grote vraag naar personeel binnen de Zorg is afstemming met gemeenten en werkgevers van groot belang. De voorkeur van werkgevers gaat uit naar het zo snel mogelijk inzetten van de deelnemers, hierdoor komt de verhouding BOL – BBL onder druk te staan.

Dellina
24 jaar, Eritrea

Dellina is een jaar geleden vanuit Eritrea naar Nederland gevlucht. In Eritrea was ze bezig met een opleiding in de zorg.

Dellina heeft twaalf jaar onderwijs gevolgd in Eritrea en is een snelle leerder.

Ze wil heel graag haar opleiding voortzetten in Nederland om zo snel mogelijk als verzorgende aan de slag te kunnen en daarmee een inkomen te hebben.

Financiering
De financiering van het traject gebeurt middels een combinatie van de individuele DUO-lening voor inburgering, reguliere onderwijsmiddelen, een bijdrage van de gemeente en van de werkgever.

Aanbevelingen
- Ga direct een samenwerkingsverband aan met een werkgever, die garant staat voor snuffelstage, stageplaats (BOL) en werk (BBL).
- Onderschat de administratieve werklast niet. Gemeenten hanteren verschillende regels en studeren met uitkering brengt veel administratie met zich mee. Een vaste contactpersoon of een spreekuur bij de gemeente maakt de zaken gemakkelijker.
- Zorg voor taalondersteuning gedurende het hele traject, ook in de latere leerjaren is NT2-ondersteuning bij met name de schrijftaken en woordenschatontwikkeling nodig.

Meer voorbeelden:

UAF, Leerwerktraject voor vluchtelingen Elektrotechniek met baangarantie
- https://www.werkwijzervluchtelingen.nl/initiatieven/leerwerktraject-storingsmonteur-met-baangarantie.aspx

18- LOWAN ISK Route 3 – Uitstroom naar mbo 3 en 4
- https://www.lowan.nl/voortgezet-onderwijs/onderwijs/leerlijnen/route-3/

18+ STOC, Duaal leerwerktraject Zorg voor statushouders
- https://www.werkwijzervluchtelingen.nl/initiatieven/duaal-leerwerktraject-zorg.aspx

College voor Toetsen en Examens, Doorstroomprofielen mbo van anderstalige migranten en vluchtelingen – Profiel 4 en 5
- Doorstroomprofielen mbo van anderstalige migranten en vluchtelingen

Deel II. Organisatie, inhoud en financiën

Organisatie

Samenwerking, zowel intern als extern, is essentieel voor het welslagen van gecombineerde trajecten. Goede samenwerking behoeft een gezamenlijk doel, goede coördinatie en ruimte voor ontwikkeling en reflectie.
Gezien het grote aantal organisaties dat zich bezighoudt met nieuwkomers, is goede coördinatie doorslaggevend voor het succes. Ook is draagvlak op uitvoerend niveau bij de verschillende samenwerkingspartners onontbeerlijk. In de praktijk blijkt het handig te zijn als de wijze van communicatie en afspraken tussen partijen is afgestemd en vastgelegd.

Succesfactor 1 | Samenwerking met externe partners

De samenwerkingspartijen kunnen verschillen per regio, maar over het algemeen hebben roc's binnen hun regio te maken met:
- COA
- Gemeenten
- ISK
- Leer-werkloket
- WSP (Werkgevers Service Punt)
- Werkgevers
- VluchtelingenWerk / Brede Welzijnsinstelling
- Inburgering-aanbieders
- UAF

Het werken met vaste contactpersonen en vaste overlegmomenten heeft zijn waarde bewezen.

Gemeenten en WSP zijn over het algemeen goed op de hoogte van de partijen die lokaal binnen de asielketen een belangrijke rol spelen. Tot eind 2018 heeft Divosa in het kader van het project "Screening & matching vergunninghouders" per arbeidsmarktregio een regiocoördinator vergunninghouders aangesteld[7], die kan ondersteunen bij het vinden van de juiste samenwerkingspartners.
Hieronder volgt per potentiële partner een toelichting op de kansen die samenwerking biedt.

COA
Asielzoekers hebben bij aankomst in Nederland recht op opvang vanaf het moment dat ze asiel aanvragen totdat ze een verblijfsvergunning hebben of Nederland moeten verlaten. Het COA vangt hen op in opvangcentra, biedt basisvoorzieningen en begeleidt hen naar hun toekomst in Nederland of daarbuiten. COA bevindt zich dan ook aan de voorkant van de asielketen. Wanneer vergunninghouders langere tijd in een AZC verblijven, kunnen zij al starten met inburgering of opleiding. Voor jongeren die onder de leerplicht vallen, geldt dat zij z.s.m. deel moeten nemen aan passend onderwijs (veelal een ISK). Door een goede samenwerking met het COA (vooral wanneer een AZC dichtbij een roc is gevestigd) kunnen vergunninghouders vroegtijdig instromen.

[7] https://www.divosa.nl/onderwerpen/screening-en-matching-vergunninghouders/regiocoordinatoren

Gemeenten

Gemeenten spelen een belangrijke rol: zij staan aan het begin van het traject en zien een vergunninghouder als eerste. Zij hebben de mogelijkheid, zeker gezien het feit dat zij meer regie gaan krijgen in het inburgeringstraject[8], om de vergunninghouder naar het meest passende en efficiënte traject te verwijzen.
Een goede samenwerking met de gemeente is essentieel om vergunninghouders in het juiste traject te kunnen plaatsen. Daarnaast kunnen gemeenten een ondersteunende rol spelen bij het vinden van aansluiting bij partners binnen de asielketen en het sociaal domein.

> *Gemeenten geven aan dat zij duurzame uitstroom belangrijk vinden, en schatten dat voor vier op de tien statushouders onderwijs of een opleiding de meest geschikte route naar de arbeidsmarkt is.*
>
> Monitoring gemeentelijk beleid arbeidstoeleiding vluchtelingen 2018 – www.kis.nl

ISK

Het onderwijs aan leerplichtige nieuwkomers wordt, voor leerlingen tussen de 16 en 18 jaar, over het algemeen vormgegeven binnen een ISK (Internationale Schakel Klas). Een deel van deze leerlingen kan doorstromen naar een mbo-opleiding[9]. Samenwerking met de ISK is belangrijk om zo goed mogelijk uitvoering te geven aan de doorlopende leerlijn voor vergunninghouders.

Een minimale samenwerkingsvariant kan een warme overdracht zijn[10]. Bij een verdergaande samenwerking kan de ISK haar programma zo aanpassen dat de student goed voorbereid wordt op een beroepsopleiding. Meelooplessen en snuffelstages op het roc kunnen deel uitmaken van dit programma. Hiervoor zijn materialen en leerlijnen beschreven.[11]

Ook is het mogelijk om de ISK-gelden naar een roc te detacheren zodat delen van het ISK-traject op het mbo plaatsvinden of het volledige tweejarige ISK-traject op het mbo kan worden afgelegd[12]. Het voordeel hiervan kan zijn dat studenten al direct kennismaken met de locatie, docenten en de medestudenten. Wanneer het ISK-traject (of een deel daarvan) wordt uitgevoerd binnen een mbo-instelling, is het aan te raden gebruik te maken van de NT2-deskundigheid van de ISK.

Leerwerkloket

Het Leerwerkloket is per arbeidsmarktregio georganiseerd[13] en biedt onafhankelijk advies over leren en werken voor iedereen. In verschillende arbeidsmarktregio's spelen de Leerwerkloketten een zeer actieve rol in de informatievoorziening en doorgeleiding van vergunninghouders naar passende opleidingstrajecten.

---

8 https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/07/02/kamerbrief-hoofdlijnen-veranderopgave-inburgering
9 https://www.lowan.nl/voortgezet-onderwijs/onderwijs/leerlijnen/
10 https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2018/04/LOWAN-doorstroom-naar-MBO-hoog.pdf en https://www.lowan.nl/voortgezet-onderwijs/onderwijs/doorstroom/doorstroom-mbo/
11 https://www.lowan.nl/voortgezet-onderwijs/onderwijs/leerlijnen/route-2/
12 https://www.lowan.nl/voortgezet-onderwijs/onderwijs/doorstroom/samenwerking-vo-vavo-mbo/
13 https://www.lerenenwerken.nl/leerwerkloketten

WSP

Het werkgeversservicepunt (WSP) is een samenwerking van gemeenten, UWV, onderwijsinstellingen, kenniscentra en andere partijen. Het WSP is per arbeidsmarktregio georganiseerd en geeft persoonlijk en kosteloos advies aan werkgevers en ondersteunt bij de werving en selectie van personeel met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het WSP is opgericht om werkgevers te ontzorgen en te voorzien van één aanspreekpunt.

Gezien het gros van de nieuwkomers (> 18 jaar) bij huisvesting in een gemeente geen werk heeft, ontvangen zij een uitkering in het kader van de participatiewet en kunnen zij worden bemiddeld door het WSP.

Werkgevers

Op dit moment is er in een aantal sectoren een groot tekort aan vakmensen.[14] Nieuwkomers vormen veelal nog een onbenut arbeidspotentieel. Door een goede samenwerking kan de praktijk vroegtijdig worden betrokken en het (opleidings-) traject optimaal worden afgestemd op de vraag van de werkgever. Een goede samenwerking tussen roc en werkgever, is dan ook voor zowel het roc, werkgevers als nieuwkomers interessant.

Daarnaast kunnen, door werkgevers vroegtijdig te betrekken, betrokkenen binnen het mbo wellicht makkelijker meegenomen worden in het bieden van een opleidingsaanbod voor vergunninghouders. Werkgevers kunnen meedenken over een aangepaste inhoud en financiering, en zorgen voor de bbl-werkplek die studenten nodig hebben om de beroeps begeleidende leerweg (bbl) te kunnen volgen. In een bbl-opleiding gaat de statushouder vier dagen werken en een dag naar school. De opleiding wordt betaald door de werkgever en de statushouder ontvangt een salaris voor de vier dagen per week dat hij werkt. Ook vergoedingen t.a.v. reiskosten en overige studiefaciliteiten komen voor. Daarnaast kunnen werkgevers / sectoren beschikken over financiële middelen uit bijvoorbeeld O&O of A&O fondsen, waarmee het traject beter kan worden vormgegeven.

Voortraject Verzorgende IG

Gemeente Amsterdam, WSP, ROC van Amsterdam, meerdere zorginstellingen zoals Cordaan, Amstelring, Amsta en Zorggroep Amsterdam Oost en het UAF bieden samen een Voortraject Verzorgende IG voor vergunninghouders. Het Voortraject bestaat uit oriëntatie op het beroep van verzorgende, reken- en taallessen. De leerlingen die het voortraject (van maximaal 1 jaar) succesvol doorlopen kunnen instromen in de mbo 3-opleiding Verzorgende IG en gaan werken bij de participerende zorginstellingen in een betaalde BBL-plek.

VluchtelingenWerk / (Brede) Welzijnsinstelling

Wanneer nieuwkomers hun bestaan in Nederland opbouwen, komt er van alles op hen af. Vaak hebben ze te maken met uitdagingen op meerdere leefgebieden, zoals gezondheid, financiën en administratie, wonen en werk en onderwijs. Deze uitdagingen verdwijnen niet als zij een opleiding gaan volgen. Afhankelijk van de lokale situatie, worden vergunninghouders ondersteund door VluchtelingenWerk of een (Brede) Welzijnsinstelling of zij krijgen een andere vorm van ondersteuning. Om te voorkomen dat hier veel tijd aan besteed moet worden gedurende de opleiding en om de kans op uitval en VSV te verkleinen, is het van belang in goede samenwerking met deze partijen ondersteuning te bieden.

Inburgering-aanbieders

Niet alle vergunninghouders die een Entree- of vakopleiding gaan doen, zullen hun inburgering volgen bij een roc. Met andere inburgering-aanbieders kunnen afspraken gemaakt worden over bijvoorbeeld voorlichting, aanmelding en warme overdracht. Een aanbieder van inburgeringstrajecten kan daarnaast binnen ONA al actief aandacht besteden aan kans-beroepen met bijbehorende opleiding. Ook

[14] https://www.werk.nl/werk_nl/arbeidsmarktinformatie/sector-beroep/kansrijke-beroepen

kan een roc haar vakopleidingen in het kader van ONA actief onder de aandacht brengen, bijvoorbeeld door mogelijkheden te bieden voor meelooplessen of gastlessen.

UAF

Het UAF (Universitair Asiel Fonds)[15] begeleidt al vele jaren hoogopgeleide vluchtelingen in het mbo. Sinds 2017 kunnen vluchtelingen met een middelbaar opleidingsniveau (met potentie tot het behalen van een mbo 3-opleiding of hoger) ook bij het UAF terecht.
Het UAF heeft sinds juli 2017 de mbo-helpdesk opgericht waar alle vluchtelingen terecht kunnen die vragen hebben over het mbo. Voorbeelden hiervan zijn vragen over taal, inburgering, onderwijs in Nederland en wet- en regelgeving over het studeren in Nederland. Daarnaast organiseert het UAF verschillende leer-werktrajecten door het hele land.

Succesfactor 2 | Coördinatie en draagvlak binnen het roc

Ook intern, binnen het roc, is goede samenwerking t.a.v. de doelgroep van vergunninghouders belangrijk. Denk aan het uitvoeren van een passende intaketoets, de afstemming tussen vakopleiding en taalonderwijs, VSV, het bewaken van de inburgeringstermijn et cetera.

Organisatorisch

Gezien de organisatorische impact van het verzorgen van onderwijs aan vluchtelingen, is draagvlak binnen de instelling een belangrijke factor. Dit draagvlak moet binnen alle betrokken lagen in de organisatie aanwezig zijn, van bestuur en management tot docenten.

Draagvlak bij het management is een belangrijke succesfactor. Voor effectief onderwijs aan vluchtelingen is goede samenwerking met een groot aantal externe partijen nodig. De contacten en afspraken met deze partijen op strategisch en tactisch niveau dienen gemaakt te worden vanuit het management.

Intern ligt er een rol voor het management om een brug te slaan tussen de afdeling Educatie, die de inburgering verzorgt, en het mbo. Zorg voor draagvlak binnen het mbo voor deze doelgroep door informatie en facilitering. Leg de verbindingen tussen de twee afdelingen door overleg en afstemming mogelijk te maken. Bijvoorbeeld door vanuit Educatie docenten vrij te maken voor extra ondersteuning op taal en voor het overbrengen van hun ervaring met de doelgroep op collega's. Al met al vergt de organisatie van een gecombineerd traject een goede coördinatie tussen de externe partijen, de interne partijen en de vergunninghouder. In de praktijk komt het nogal eens voor dat hier geen middelen en uren voor vrijgemaakt worden, waardoor docenten dit naast hun reguliere werk doen. Hierdoor komt een goede uitvoering van de trajecten onder druk te staan.

Voorwaarden voor succes

- *Medewerkers zijn bereid tot samenwerking en verder kijken dan hun "eigen winkel"*
- *Er is budget en het budget is bekend*
- *Er is ruimte en tijd om een plan te maken en op papier te zetten*
- *Het plan wordt gedragen door management en alle uitvoerders*
- *Er is een medewerker gefaciliteerd voor bijkomende coördinerende en administratieve taken*
- *Wijze van communicatie en afspraken tussen partijen (gemeente etc.) moeten zijn afgestemd, vastgelegd en worden nageleefd*
- *Er is ruimte voor individuele begeleiding en advies*
- *In het lesprogramma wordt zo veel mogelijk aangesloten bij het wereldbeeld en de kennis die de leerders meebrengen.*

[15] https://www.uaf.nl/mbo

Administratief

Naast de reguliere administratieve zaken, brengt het verzorgen van gecombineerde trajecten extra administratie met zich mee. Vaak zijn dit zaken die niet zo makkelijk in de reguliere systemen zijn onder te brengen, dus het is zaak om hier vooraf bij stil te staan. Houd rekening met:

- *Administratie omtrent inburgering*
  Naast de benodigde verantwoording voor het gebruik van gelden uit de inburgeringslening die een inburgeraar ontvangt van DUO, is het handig om per persoon de inburgeringstermijn, restant van de lening, uitslagen van deelexamens en dergelijke bij te houden.
- *Overzicht contactpersonen*
  Zoals al eerder aangegeven heeft de gemiddelde vluchteling veel contactpersonen voor ondersteuning op de verschillende leefgebieden. Een goede samenwerking met deze contactpersonen is essentieel. Hiertoe zal per student bijgehouden moeten worden wie deze contactpersonen zijn en waarbij ze kunnen ondersteunen. Om problemen met privacy te voorkomen, zou de student dit overzicht ook zelf bij zich kunnen houden.

Succesfactor 3 | Organiseer actieve participatie

Wie zich verbonden voelt, komt beter in zijn vel te zitten en zal beter (willen) presteren. Door actief te participeren, mee te doen, wordt deze verbondenheid gecreëerd.

Participatie in activiteiten met Nederlandstaligen is bovendien de beste weg om de taalvaardigheid in het Nederlands te laten groeien en te onderhouden.

Omdat vluchtelingstudenten een andere startpositie hebben (slechtere beheersing Nederlandse taal, geen netwerk, andere culturele achtergrond) dan de autochtone studenten, komt deze verbinding niet vanzelf tot stand.

Er zijn tal van manieren waarop verbondenheid en participatie kan worden gestimuleerd, zowel binnen het roc als in samenwerking met externe organisaties.

Praktijk

Een gecombineerde opleiding biedt mogelijkheden om veel en vroeg praktijklessen en (snuffel)stages te integreren in het traject. Dit is een goede manier om verbondenheid met het beroep te krijgen en daarmee perspectief te bieden voor het leven in Nederland. Ook instellingen en bedrijven kunnen hierbij een rol spelen door het verzorgen van gastlessen, rondleidingen of andere activiteiten.

Culturele en sportactiviteiten

Om verbondenheid en participatie te stimuleren buiten de opleiding, kan samenwerking worden gezocht met sociaal cultureel werk, jongerenwerk of sport- en buurtwerk om een actieve kennismaking met activiteiten in de wijk te organiseren. Veel gemeenten hebben een zogenaamde combinatiefunctionaris die sport en culturele activiteiten in en voor de gemeenten samenbrengt en versterkt. Deze zou ook een rol kunnen spelen.

Medestudenten

Investeren in contact met medestudenten biedt onderlinge verbondenheid en vergroot het netwerk van studenten. Op kleine schaal gaat het om een goede kennismaking en positieve sfeer binnen de lesgroep. Daarbuiten kunnen de vluchtelingstudenten participeren in activiteiten met andere studenten, van gezamenlijke studieopdrachten tot sportactiviteiten, feestelijke bijeenkomsten of gespreksgroepen. Organiseer daarnaast momenten om medestudenten in passende omstandigheden te informeren over de achtergronden (vluchtverhaal, cultuur) van vluchtelingen.

Maatje of mentor

Binnen het roc of binnen de opleiding is het mogelijk om vluchtelingstudenten te koppelen aan een maatje of mentor. Dit kan een andere vluchtelingstudent zijn of een Nederlandstalige student die dezelfde opleiding doet; een student die al wat verder in de opleiding is; of een student van de opleiding maatschappelijke zorg of pedagogisch werk die in het kader van zijn opleiding oefent met het begeleiden van nieuwkomers. Een maatjes- of mentorproject kan gedurende het hele traject worden ingezet met als doel de vluchtelingstudent een aanspreekpunt te bieden. De contacten kunnen ook een specifiek doel hebben op het gebied van beroepenoriëntatie (meelopen in opleiding of praktijk), burgerschap (maatschappelijke activiteiten) of studiebegeleiding (door ouderejaars student).
Er zijn verschillende organisatie die zich richten op het bieden van maatjes of mentoren van buiten de eigen opleiding, zoals Refugees@campus (zie kader), Peer2peer of JINC.

Refugees@campus

Refugees@campus is het studentmentoringproject van Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF. Dit project heeft als doel om in drie jaar tijd 500 vluchtelingstudenten te koppelen aan Nederlandse student-mentoren. Het enthousiasme waarmee studentmentoren zich inzetten is overweldigend. Dankzij hen voelen vluchtelingstudenten een steun in de rug in tijden dat ze het het hardst nodig hebben.

Onderling contact

Onderling contact tussen vluchtelingstudenten in het roc kan studenten veel steun bieden. Creëer de mogelijkheid tot uitwisseling (intervisie) tussen vluchtelingstudenten, zodat ze kunnen delen waar ze tegenaan lopen en van elkaars ervaringen kunnen leren. Grijp de kans om als organisatie te leren van deze studenten door op gezette tijden een focusgroep van vluchtelingenstudenten om feedback te vragen op de opleidingen en de begeleiding in het roc.

Succesfactor 4 | Afgestemde screening, overdracht en toelating

Matching van een nieuwkomer met het juiste traject is niet eenvoudig. Ervaringen met opleiding en werk zijn veelal niet vergelijkbaar met die in Nederland. Communicatie wordt bemoeilijkt door de taal en daarnaast maken culturele verschillen in communicatiestijl, verwachtingen en wereldbeeld het soms lastig om erachter te komen wat de nieuwkomer kan, weet en wil.[16] Een goede screening van wensen en mogelijkheden van nieuwkomers en zorgvuldige overdracht naar het vervolgtraject is dan ook van belang.

De betrouwbaarheid van toetsen is beperkt. Warme overdracht of een verlengde intakeperiode biedt uitkomst.

ISK

Bij doorstroom vanuit een ISK is er een langere periode om de nieuwkomer te leren kennen en een inschatting te maken van capaciteiten. Een goede voorbereiding en warme overdracht is van belang bij overstap naar het roc.[17] Er zijn voorbeelden en materialen beschikbaar voor overdracht en samenwerking.[18]

Verlengde intake

Als de nieuwkomers vanuit de ISK worden gedetacheerd naar het roc, is soms nog niet zoveel over hen bekend en moet het roc in het eerste deel van de route zicht krijgen op hun capaciteiten en wensen. Toetsen die het leerpotentieel meten zijn bruikbaar, maar de betrouwbaarheid is beperkt.[19] Een verlengde intakeperiode biedt uitkomst. Inzet van observaties bij praktijkopdrachten biedt hierbij houvast. Daarnaast geeft het inzetten van praktijkopdrachten de nieuwkomer inzicht hoe beroepen in Nederland eruitzien, zodat daarop kan worden voortgebouwd in het gesprek over capaciteiten en wensen.

Inburgering en ONA

In een combinatieroute met inburgering, heeft het roc de tijd om een inschatting te maken van de snelheid waarmee de vluchteling kennis en taalvaardigheid oppikt. Bovendien biedt het onderdeel ONA (Oriëntatie Nederlandse Arbeidsmarkt) veel mogelijkheden om tijdig en uitgebreid aan de slag te gaan met beroepenoriëntatie, wensen en mogelijkheden. In deze periode kan worden gekeken van of de nieuwkomer op de goede route is gezet. Vaste momenten voor overleg geven gelegenheid hierop tijdig bij te sturen.

Toelating

De Entree-opleiding heeft een drempelloze instroom, waardoor vroegtijdige instroom in combinatie met schakelonderdelen en inburgering mogelijk is. Voor de toelating tot een mbo-opleiding op niveau 2, 3 en 4 wordt een vmbo- of Entree-diploma gevraagd. Enkele opleidingen mogen aanvullende eisen

[16] https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/handreiking-ondersteuning-eritrese-nieuwkomers-bij-integratie.pdf
[17] https://www.lowan.nl/voortgezet-onderwijs/onderwijs/doorstroom/doorstroom-mbo/
[18] https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2018/04/LOWAN-doorstroom-naar-MBO-hoog.pdf
[19] https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2014/09/CED-leerbaarheid-voorspellen.pdf

stellen (denk aan een fysieke keuring voor sportopleidingen). Voor de instroom van anderstaligen kunnen in individuele gevallen uitzonderingen worden gemaakt. Voor de toelating van vluchtelingen tot mbo-opleidingen zijn verschillende handreikingen beschikbaar.[20 21 22]

Succesfactor 5 | Gedegen beroepenoriëntatie in ISK, ONA en Loopbaanlessen

Beroepsbeeld

Vluchtelingen hebben vaak een ander beeld van het gekozen beroep en/of de gekozen opleiding. Een automonteur in Eritrea is zeer creatief in het maken van onderdelen en neemt daar uitgebreid de tijd voor. Dat kan ook aangezien arbeidsuren in Eritrea goedkoper zijn dan nieuwe onderdelen. Dit staat haaks op de situatie in Nederland, waar arbeidsuren over het algemeen duur en schaarser zijn. Een ander voorbeeld is, dat niet elke nieuwkomer weet dat een verzorgende ook mensen moet wassen, en daarbij zowel vrouwen als mannen. Als nieuwkomers, door afwijkende verwachtingen, van opleiding willen veranderen, veroorzaakt dat tijdverlies en frustratie.

Om tijd te besparen en de beschikbare (financiële) middelen efficiënt in te zetten, is het dus van belang dat vluchtelingen een goed beroepsbeeld hebben voordat zij starten met de bijbehorende opleiding. Binnen de inburgering geeft een uitgebreid ONA-programma (Oriëntatie Nederlandse Arbeidsmarkt) hier mogelijkheden toe[23], binnen het mbo kan LOB (Loopbaan Oriëntatie en- Begeleiding) worden ingezet.

Ervaren in de praktijk

Sleutel tot succes hierbij is het beleven van het beroep in de praktijk. Vluchtelingen relateren de informatie die ze krijgen aan het wereldbeeld en de context die ze meenemen uit hun land van herkomst. Dit wereldbeeld behoeft herijking binnen de Nederlandse context. Dit gaat het snelst door in de praktijk het wensberoep te ervaren. Deze praktijksituatie kan ook worden aangegrepen om de benodigde werknemerscompetenties te identificeren en eigen te maken.[24]

Sleutel tot succes is het beleven van het beroep in de praktijk.

Vroeg in het traject kan hiervoor gebruikgemaakt worden van snuffelstages, werkervaringsplekken, praktijklessen, bezoek aan een praktijklocatie van het roc, gastlessen of meelooplessen. Verder in de route is extra aandacht nodig voor het vinden van een geschikte stageplaats in het kader van de opleiding.

[20] https://www.nvs-nvl.nl/nieuws/26-nieuws/1383-veel-gestelde-vragen-vluchtelingen-en-onderwijs-in-het-mbo
[21] MBO Raad Handreiking intake, toelating en plaatsing nieuwkomers – 2018 – j.woudstra@mboraad.nl
[22] https://www.itta.uva.nl/publicaties/doorstroomprofielen-mbo-van-anderstalige-migranten-en-vluchtelingen-144
[23] https://www.onaportaal.nl/nieuws
[24] https://www.itta.uva.nl/nieuws/checklist-voor-begeleiding-van-nieuwkomers-naar-werk-172
https://www.itta.uva.nl/projecten/adequaat-toeleiden-van-vluchtelingen-naar-opleiding-of-werk-56

Succesfactor 6 | Voortdurende aandacht voor taalontwikkeling

Taalontwikkeling

Een van de grote uitdagingen waar de vluchteling voor staat, is voldoende Nederlands te leren om een opleiding en werk op zijn niveau te doen. Een inburgeringstraject biedt een start, maar is weinig intensief. Gecombineerde trajecten, waarin inburgering en beroepsopleiding samen op gaan, maken het mogelijk een intensiever weekprogramma aan te bieden. In dit programma wordt de vluchteling ondergedompeld in de Nederlandse taal. Pas als Nederlands niet alleen een leervak is, maar een communicatiemiddel, kan de taalontwikkeling echt een grote vlucht nemen. Participeren in activiteiten in het Nederlands, bijvoorbeeld in de vorm van opleiding en stages, is de sleutel tot taalontwikkeling.

> *Pas als Nederlands niet alleen een leervak is, maar een communicatiemiddel, kan de taalontwikkeling grote vlucht nemen.*

Gecombineerde trajecten bieden niet alleen meer leertijd per week, maar ook een rijkere omgeving om te communiceren in het Nederlands. In een gecombineerd traject is gelegenheid om meer te doen dan aandacht besteden aan de basisbegrippen rond beroepenoriëntatie en burgerschap. Er kan een programma worden opgezet met activiteiten waarin studenten steeds actiever lezen en luisteren, ervaring opdoen en meepraten over deze onderwerpen. Hierdoor ontstaat dieper begrip en een betere toepassing van taalvaardigheid.

Continuïteit

Naast een rijk en intensief programma biedt een gecombineerd traject continuïteit. Taal leren is een doorlopend proces, dat versterkt wordt door contact met Nederlandstaligen en achteruitgaat als er gaten vallen, bijvoorbeeld als de nieuwkomer enige tijd thuis komt te zitten. Een doorlopend, gecombineerd traject voorkomt terugval door slechte aansluiting van onderdelen van een traject.

Op het moment dat de nieuwkomer begint met stages en beroepslessen, wordt het aantal contacten met Nederlandstaligen groter en daarmee de kans om de taalvaardigheid te ontwikkelen en bij te houden. De kansen om binnen een opleiding contact te leggen met Nederlandstaligen, kunnen worden uitgebreid door gerichte binnen- en buitenschoolse activiteiten, zoals beschreven bij succesfactor 3. Denk hierbij aan de koppeling aan een maatje, snuffelstages of deelname aan sport- en culturele activiteiten. Dit zijn activiteiten die bijdragen aan andere doelen, maar daarnaast van groot belang zijn voor de taalontwikkeling en het sociaal welbevinden.

Taalontwikkeling tijdens de opleiding

Het taalonderwijs binnen een gecombineerd traject is inhoudelijk gericht op het behalen van een beroepskwalificatie en een plaats op de arbeidsmarkt. Afstemming van de taallessen op andere onderdelen van het traject stimuleert het taalleren, door de herhaling en de directe inzetbaarheid van het geleerde. Deze afstemming ondersteunt bovendien de voortuitgang in de andere vakken. Zo kan het onderdeel ONA, met potentieel lastige begrippen uit de context van opleiding en werk, beter tot zijn recht komen als de begrippen ook bij de taalles aan de orde komen. Hetzelfde geldt voor de beroepsvakken[25], de stages[26] en vakken als burgerschap, rekenen en digitale vaardigheid. Als daarnaast wordt

[25] https://www.campagneleersucces.nl/producten/werkwijzer-samenwerking-vakdocent-en-taaldocent-18
[26] https://www.campagneleersucces.nl/producten/taalontwikkeling-op-de-stage-19

gewerkt met een doorlopende leerlijn in de opeenvolgende onderdelen van het traject, worden de kansen voor taalontwikkeling optimaal benut.[27] [28]

Tijdens de beroepsopleiding gaat de taalontwikkeling 'vanzelf' in sneltreinvaart voort, door de vele taken die studenten uitvoeren: het luisteren naar instructies, lezen van vakteksten, schrijven van verslagen et cetera. Toch blijft specifieke NT2-begeleiding tijdens het hele traject nodig, om die voortgaande woordenschatuitbreiding, schrijf- en spreekvaardigheid te ondersteunen.
Dit kan door NT2-docenten als taalondersteuners in te zetten naast de opleiding (bij individuele instroom van vluchtelingen in de mbo-opleiding), door gedurende het traject NT2-uren aan het opleidingsprogramma toe te voegen (bij groepsgewijze instroom) of een combinatie hiervan.

Deskundigheid

Voor de betrokken (vak)docenten, praktijkdocenten en stagebegeleiders is enige deskundigheid op het gebied van taalontwikkeling van belang. Je kunt daarbij denken aan eenvoudige maar effectieve tips, zoals: het controleren van begrip met behulp van een open vraag; het noteren en (laten) herhalen van belangrijke begrippen; het vermijden van snelle wisselingen in gespreksonderwerp; studenten ruim de tijd geven om een antwoord te formuleren en doorvragen als het antwoord niet duidelijk is. Dit verbetert de effectiviteit van de communicatie en geeft de student meer kans om te leren. Er zijn diverse publicaties voor docenten[29] en begeleiders op de werkvloer[30] [31] voorhanden. Ervaren NT2-docenten kunnen een rol spelen in het overdragen van kennis in de vorm van tips voor communicatie met anderstaligen.

[27] https://www.campagneleersucces.nl/producten/doorlopende-leerlijn-nederlands-2f-33
[28] https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2016/04/2017-02-16-workshop-ISK-en-Friese-Poort-samenwerking-ISK-MBO-Entree.pdf
[29] https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2018/09/Handreiking-NT2-voor-docenten-regulier-onderwijs-VO-en-MBO.pdf
[30] https://www.campagneleersucces.nl/publicaties/tips-voor-werkplekbegeleiders-31
[31] https://www.5xbeter.nl/site/catalog/files/197/brochure+nieuwkomers+basis.pdf

Financiën

Er zijn verschillende financieringsstromen voorhanden om gecombineerde trajecten te bekostigen. Omdat er zoveel variabelen zijn, blijkt de financiering in de praktijk vaak individueel maatwerk te zijn. Veelal combineert het roc op individuele basis verschillende financieringsstromen om het traject financieel dekkend te krijgen. Dit is een tijdsintensieve exercitie, waar voldoende ruimte voor gereserveerd moet worden binnen de organisatie van gecombineerde trajecten.

In deze paragraaf worden de meest voorkomende financieringsstromen toegelicht.

Regeerakkoord en bestuursakkoord OCW – MBO Raad

Het regeerakkoord zet aan tot investeringen in effectieve inburgering onder regie van gemeenten en bestrijding van laaggeletterdheid of het ontbreken van basisvaardigheden (educatie). Het mbo, met al haar contacten in uiteenlopende beroepenvelden, kan onder regie van gemeenten effectief bijdragen aan educatie en inburgering van nieuwkomers in onze samenleving. Het is aan gemeenten en scholen om hierover één- of meerjarige afspraken te maken, gebruikmakend van de ruimte die de (nieuwe) inburgeringswet biedt.

Met het bestuursakkoord OCW – MBO Raad 2018-2022: Trots, vertrouwen en lef[32] wordt ook de hobbel van de cascadebekostiging geslecht. Per 1 januari 2019 wil OCW de (budgettair neutrale) afschaffing van de cascadebekostiging doorvoeren, waardoor langstuderen en stapelen binnen het mbo niet leidt tot afnemende bekostiging. Dit zal mogelijk de bereidheid van opleidingen om statushouders toe te laten vergroten.

Kwaliteitsagenda

Naast de lumpsumbekostiging is er voor de periode 2019-2022 sprake van een aanvullende bekostiging. Over deze aanvullende bekostiging worden kwaliteitsafspraken gemaakt in vervolg op de huidige tranche kwaliteitsafspraken 2015-2018. Hiertoe wordt per mbo-school een kwaliteitsagenda opgesteld, in samenwerking met interne en externe stakeholders. Deze kwaliteitsagenda wordt vormgegeven met de partners van de mbo-school, laat ruimte om specifieke doelgroepen te definiëren en is gericht op het succes van de student op de arbeidsmarkt, doorstroom in het onderwijs en persoonsvorming.

Gecombineerd met de landelijke speerpunten vanuit OCW, waaronder jongeren en (jong)volwassenen in een kwetsbare positie en gelijke kansen in het onderwijs, biedt dit roc's een mooie gelegenheid om met lokale en regionale stakeholders een passend aanbod te doen aan statushouders.

Succesfactor 7 | Optimale inzet financieringsbronnen

Een van de uitdagingen van een gecombineerd traject is de financiering van de verschillende onderdelen. Er zijn diverse bronnen en de meeste financieringsbronnen mogen gecombineerd worden, maar onder bepaalde voorwaarden. Hieronder worden de financieringsbronnen besproken die als aanvulling kunnen dienen op de normale bekostiging van de Entree- of mbo-opleiding.

[32] https://www.mboraad.nl/publicaties/bestuursakkoord-ocw-mbo-raad-2018-2022-trots-vertrouwen-en-lef

Mogelijke bekostiging voortrajecten en vakopleiding

Voor de bekostiging van een voortraject op een vakopleiding (voorbereidend jaar, schakel(half)jaar, voortraject) bestaan verschillende financieringsvormen. Deze staan in onderstaande tabel weergegeven.

Voortraject	Bekostiging
Entree en inburgering	Entree-gelden, DUO lening inburgering, studiefinanciering (bij BOL)
Inburgering en ONA	DUO lening inburgering
ISK	ISK (VO) gelden
Schakelperiode	ISK (VO) gelden; DUO lening inburgering

Voor de vakopleiding kan gebruik worden gemaakt van onderstaande bekostigingsmogelijkheden.

Traject	Bekostiging	Type onderwijs
Regulier	Studiefinanciering	BOL
	Werkgever	BBL
	Participatiewet	BOL / BBL
	Levenlanglerenkrediet	BOL
	Subsidies	BOL / BBL
Gecombineerd traject	Studiefinanciering	BOL
	Werkgever	BBL
	Participatiewet	BOL / BBL
	Levenlanglerenkrediet	BOL
	DUO inburgeringsgelden	BOL / BBL
	WEB-gelden	BOL / BBL
	Subsidies	BOL / BBL

ISK gelden

Vanaf 1 januari 2016 kunnen VO-leerlingen een deel van de VO-cursusduur uitbesteed worden aan een andere VO-school of mbo-instelling[33]. Dat betekent in de praktijk dat leerlingen hun volledige tweejarige ISK-traject op het mbo kunnen afleggen. Uiteraard kan het mbo ook delen van het ISK-traject uit-

[33] https://www.lowan.nl/voortgezet-onderwijs/onderwijs/doorstroom/samenwerking-vo-vavo-mbo/

voeren. Over de financiering van deze trajecten maken beide instellingen onderling afspraken. De mbo-instelling verzorgt het onderwijs onder verantwoordelijkheid van het VO-schoolbestuur.

DUO lening inburgering

Vanaf het moment dat statushouders 18 jaar worden, zijn ze inburgeringsplichtig. Zij kunnen aan deze inburgeringsplicht voldoen door te slagen voor het inburgeringsexamen, te slagen voor Staatsexamen NT2 programma I of II of succesvol een opleiding (vanaf mbo-niveau 2) af te ronden. Dit moeten zij doen binnen de termijn van 3 jaar vanaf het moment dat ze inburgeringsplichtig werden. Deze datum wordt middels een schrijven van DUO meegedeeld. Bij het volgen van een opleiding die tot vrijstelling van inburgering leidt kan de termijn opgerekt worden naar 5 jaar.

Afhankelijk van hun verblijfsvergunning, kunnen statushouders gebruikmaken van een lening van DUO, om aan de inburgeringsplicht te voldoen.[34]

In geval van een verblijfsvergunning regulier kunnen zij € 5.000,- lenen (analfabeten tot € 10.000,-), dit betreft een lening die terugbetaald moet worden. Houders van een verblijfsvergunning asiel kunnen maximaal € 10.000,- lenen, zodra aan de inburgeringsplicht wordt voldaan wordt deze lening kwijtgescholden.

Het is de bedoeling dat gemeenten, in het nieuwe stelsel, inburgeringstrajecten gaan inkopen bij door hen geselecteerde aanbieders. Hiertoe krijgen zij een inburgeringsbudget van het Rijk. De constructie via DUO komt dan te vervallen.

DUO studiefinanciering

Studiefinanciering voor mbo bestaat uit 4 onderdelen: een basisbeurs, een aanvullende beurs, een lening en een studentenreisproduct. De basisbeurs en het studentenreisproduct zijn er voor iedereen. Daarbovenop kan in bepaalde gevallen een aanvullende beurs en een lening worden aangevraagd.

Aan de opleiding betalen 3 partijen mee: DUO, ouders en de student zelf. DUO zorgt voor de basisbeurs en het studentenreisproduct. Kunnen de ouders niet meebetalen, dan kan een aanvullende beurs worden aangevraagd.

Bij een opleiding op mbo-niveau 1 of 2 zijn de basisbeurs en eventuele aanvullende beurs altijd een gift. Bij een opleiding op mbo-niveau 3 of 4 worden de basisbeurs en aanvullende beurs pas een gift als het diploma binnen 10 jaar wordt behaald, gerekend vanaf de 1e maand studiefinanciering. Dit is een 'prestatiebeurs'. Wordt het diploma niet behaald, dan moet alles worden terugbetaald: de basisbeurs, aanvullende beurs en het studentenreisproduct. Alleen de aanvullende beurs over de eerste 12 maanden met studiefinanciering mag bijna altijd worden behouden.

Looptijd studiefinanciering

- Mbo-niveau 1 en 2: zolang de student staat ingeschreven voor een opleiding op niveau 1 of 2.
- Mbo-niveau 3 en 4: Voor de meeste opleidingen geldt 4 jaar beurs. Daarna is het mogelijk om nog 3 jaar te lenen en te reizen. De studiefinanciering moet binnen 10 jaar zijn opgebruikt.

Jongeren onder de 27 die nog rijk bekostigd onderwijs kunnen volgen, hebben geen recht op een uitkering in het kader van de Participatiewet. Een gemeente kan wel kiezen om bij te springen met bijzondere bijstand als betrokkene niet rond kan komen. Bijzondere bijstand wordt geregeld in artikel 35 van de Participatiewet.

[34] https://www.mboraad.nl/sites/default/files/publications/servicedocument_-_combineren_inburgering_en_onderwijs.pdf

Middels het nationaliteitenschema op de website van DUO (https://duo.nl/apps/nationaliteitenschema/index.html#/nl) kunnen niet-Nederlanders controleren of ze recht hebben op studiefinanciering.

Levenlanglerenkrediet

Het Levenlanglerenkrediet is voor iedereen tot 55 jaar oud die geen recht heeft op studiefinanciering. Het krediet kan worden gebruikt voor een wettelijk erkende opleiding in het hoger onderwijs of een beroepsopleidende leerweg in het mbo (bol, niet bij bbl).

Per jaar kan de vluchteling het bedrag aan wettelijk collegegeld of lesgeld lenen. Wanneer sprake is van instellingscollegegeld of cursusgeld, kan tot maximaal 5 keer het bedrag aan wettelijk collegegeld of lesgeld worden geleend.

Lenen kan voor de duur van een studie. Voor de meeste studies is dit 4 jaar. Voor een deeltijdopleiding is dit 5 jaar. Voor studies die langer dan 4 jaar duren, kan langer krediet verkregen worden.

Voor de lening geldt dezelfde rente die studenten met recht op studiefinanciering betalen. De rente wordt telkens voor 5 jaar vastgezet. De lening moet binnen 15 jaar terugbetaald worden. De hoogte van de aflossing is afhankelijk van het inkomen. De aflossing gaat in op 1 januari na het afronden van de studie.

Participatiewet (inclusief bijbij)

Wanneer een vluchteling een uitkering in het kader van de Participatiewet ontvangt, kan het zijn dat gemeenten geld vrij kunnen/willen maken uit het participatiebudget voor de bekostiging van het behalen van een startkwalificatie. Ook zijn er gemeenten die het toestaan dat vluchtelingen hun uitkering in het kader van de Participatiewet behouden (30+, leerlingen binnen een ISK-financiering of tijdens een voortraject) wanneer ze een opleiding volgen. De mogelijkheden zullen per gemeente verschillen.

Daarnaast kan eventueel een beroep worden gedaan op bijzondere bijstand (boeken, reiskosten et cetera).

WEB-middelen

De Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB) regelt de bundeling van verschillende vormen van beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. De WEB-gelden zijn geoormerkt voor volwasseneneducatie. WEB-middelen mogen uitsluitend voor basisvaardigheden (taal, digitale vaardigheden, rekenen) in worden gezet, meestal worden de middelen ingezet op lezen en schrijven voor volwassenen met Nederlands als eerste taal (NT1) en basiseducatie voor allochtone volwassenen zonder inburgeringsplicht (NT2).

Per 1 januari 2015 loopt de uitkering van het WEB-budget via de centrumgemeenten in de 35 arbeidsmarktregio's. De verplichte besteding van WEB-middelen bij roc's, de gedwongen winkelnering, is vanaf dat moment vervallen.
De WEB-gelden kunnen goed ingezet worden voor extra taalverwerving naast de opleiding (mits er geen sprake meer is van inburgeringsplicht) of voorschakel-trajecten. De mogelijke inzet van deze gelden kan variëren per gemeente.

UAF

Stichting UAF ondersteunt mbo'ers met "uitzicht" op een hbo-opleiding. Ze zijn aanvullend op voorliggende voorzieningen en betalen uitsluitend de kosten die niet door iemand anders (kunnen) worden betaald. Als iemand voldoet aan de eisen die OCW stelt (verblijfsvergunning en inkomen lager dan de drempel) ontvangt de student de vergoedingen als gift. Anders is er sprake van een gift van 60% van de kosten en wordt 40% als lening uitbetaald. Voor een aantal kosten geldt dat sprake is van een 100%

lening (bijvoorbeeld computer en fiets). Alleen studiegerelateerde zaken worden vergoed (taal, boeken en reiskosten van en naar opleiding). De financiële ondersteuning van vluchtelingstudenten door het UAF verschilt per student, afhankelijk van zijn of haar situatie.

Subsidies

Naast hierboven benoemde mogelijkheden voor bekostiging, kunnen subsidies een welkome aanvulling vormen. Deze subsidies variëren per jaar en zijn onder andere onderhevig aan beleidswijzigingen. Een aantal voorbeelden hiervan zijn:

- Sectorgelden; sectoren die met een goed plan kwamen voor meer werkgelegenheid op korte en langere termijn, krijgen de helft van dat plan betaald door de rijksoverheid uit de zogenaamde sectorgelden.
- ESF; het Europees Sociaal Fonds is het belangrijkste Europese instrument om werkgelegenheid te ondersteunen, mensen aan beter werk te helpen en te zorgen voor eerlijkere arbeidskansen voor alle EU-burgers. Het werkt door te investeren in Europa's menselijke kapitaal - werknemers, jongeren en iedereen op zoek naar een baan. De jaarlijkse ESF-financiering van 10 miljard euro wordt ingezet voor meer en betere banen en een sociaal insluitende samenleving te creëren.
- AMIF; het Asiel, Migratie en Immigratie Fonds is een samenvoeging van het Integratiefonds, Terugkeerfonds en het Vluchtelingenfonds. AMIF voorziet in een financieel instrument voor de periode 2014-2020, dat nationale en EU-initiatieven ondersteunt die een efficiënt beheer van migratiestromen bevorderen en de uitvoering, versterking en ontwikkeling van een gemeenschappelijke EU-aanpak van asiel en immigratie bevorderen.

Informatiebronnen

MBO Raad

- https://www.mboraad.nl/themas/inburgering/doorstroom-naar-mbo-opleiding
- Servicedocument combineren inburgering en onderwijs. Uitleg over de mogelijkheden om DUO-inburgerings-lening te combineren met mbo.
- Handreiking intake, toetsing en plaatsing nieuwkomers zonder geldig Nederlands diploma in het mbo – wet-telijk kader – 2018 - j.woudstra@mboraad.nl
- Bestuursakkoord OCW – MBO Raad Trots, vertrouwen en lef - 2018
- https://www.mboraad.nl/themas/inburgering/vluchtelingen/pathfinder-voor-vluchtelingen Informatie voor vluchtelingen die zich oriënteren op mbo / hbo

College voor Toetsen en examens

- Doorstroomprofielen mbo van anderstalige migranten en vluchtelingen – Juni 2016
- Handreiking examinering van anderstalige migranten in de instellingsexamens Nederlandse taal in het mbo – Juni 2016

LOWAN

- Leerlijnen en routes ISK-mbo
- Handreikingen en materiaal doorstroom ISK – mbo
- Handreiking NT2 voor docenten VO en MBO

Overige bronnen

- Veranderopgave Inburgering – juli 2018
  https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/07/02/kamerbrief-hoofdlijnen-verander-opgave-inburgering
- Ministerie van OCW - Veelgestelde vragen vluchtelingen en onderwijs in het mbo – januari 2016
- www.werkwijzervluchtelingen.nl Informatie over wetgeving, beleid en projecten arbeidsparticipatie van vluchtelingen
- Monitoring gemeentelijk beleid arbeidstoeleiding vluchtelingen – KIS.nl – september 2018
- Handreiking ondersteuning Eritrese nieuwkomers bij integratie – KIS.nl – augustus 2017
- ONA Portaal Informatie en training voor professionals op het gebied van Oriëntatie op de Nederlandse Arbeidsmarkt.
- Erasmus+ Fastlane to the labour market Materiaal voor een gerichte toeleiding van inburgeraars naar de arbeidsmarkt en beroepsopleidingen.

Terminologie en afkortingen

bbl

Een student in de Beroeps Begeleidende Leerweg heeft een arbeidsovereenkomst met een werkgever en volgt daarnaast een dag in de week les bij een roc. Een bbl-student heeft (vanaf zijn 18e) geen recht meer op studiefinanciering.
https://www.mbostart.nl/bol-bbl/

bol

Een student in de Beroeps Opleidende Leerweg heeft de juridische status van student en loopt tijdens zijn opleiding één of meer stages bij een bedrijf of organisatie. Een bol-student heeft recht op studiefinanciering.
https://www.mbostart.nl/bol-bbl/

cascadebekostiging

De cascade houdt in dat instellingen naarmate een student langer in het onderwijs verblijft, minder bekostiging ontvangt per student.
https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2018/03/06/kamerbrief-over-afschaffen-cascadebekostiging-in-het-mbo/kamerbrief-over-afschaffen-cascadebekostiging-in-het-mbo.pdf

CvTE

College voor Toetsen en Examens is verantwoordelijk voor de centrale toetsen en examens in de onderwijssectoren po, vo, mbo en Nt2. https://www.cvte.nl/

drempelloze instroom

Instroom zonder diploma.

DUO

De Dienst Uitvoering Onderwijs verstrekt studiefinanciering, erkent diploma's en organiseert examens.
https://duo.nl/particulier/
https://www.rijksoverheid.nl/contact/contactgids/dienst-uitvoering-onderwijs-duo-studenten-en-scholieren

Entree-opleiding

De Entree-opleiding is voor jongeren zonder een diploma. De Éntree-opleiding bereidt jongeren voor op de arbeidsmarkt of op doorstroming naar een mbo 2-opleiding. De opleiding duurt 1 jaar.
https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/middelbaar-beroepsonderwijs/opleidingen-niveaus-en-leerwegen-in-het-mbo/entreeopleiding-in-het-mbo

Inburgering

Het proces van het leren van de Nederlandse taal en cultuur en kennis van de Nederlandse samenleving en de Nederlandse arbeidsmarkt.
https://www.inburgeren.nl/u-gaat-inburgeren/index.jsp

ISK

Internationale Schakel Klas. Eerste opvangonderwijs in het voortgezet onderwijs. In de ISK worden leerlingen in twee jaar klaargestoomd voor instroom in het regulier onderwijs.

Levenlanglerenkrediet

Het Levenlanglerenkrediet is een regeling waarmee iedereen tot 55 jaar, die niet in aanmerking komt voor reguliere studiefinanciering, zich kan blijven ontwikkelen.
https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/hoger-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-is-het-levenlanglerenkrediet
https://duo.nl/particulier/levenlanglerenkrediet.jsp

LOWAN

LOWAN is een stichting die scholen ondersteunt bij verzorgen van eerste opvangonderwijs aan nieuwkomers in het primair en voortgezet onderwijs. https://www.lowan.nl/

nieuwkomers

Immigranten zonder Nederlands paspoort. Nieuwkomers hebben inburgeringsplicht, tenzij zij afkomstig zijn uit de landen van de EER, Zwitserland of Turkije.

O&O of A&O fondsen

Een O&O fonds is Opleidings- en Ontwikkelingsfonds van een bedrijfstak, een stichting waarin werkgevers- en werknemersorganisaties samenwerken. O&O fondsen kunnen bijdragen aan de opleiding van werknemers, vaak is hierover iets in de cao opgenomen. Een A&O fonds (Arbeidsmarkt en Opleidingsfonds) is een vergelijkbaar fonds voor gemeenten en rijk.

ONA

Oriëntatie op de Nederlandse Arbeidsmarkt is een verplicht onderdeel van het inburgeringstraject en gaat over werken en werk zoeken. Het bestaat uit het maken van opdrachten en ofwel het volgen van 64 uur ONA-lessen of een eindgesprek.
https://www.inburgeren.nl/examen-doen/examen-ona.jsp

Participatiewet

De Participatiewet heeft tot doel dat meer mensen werk vinden, ook mensen met een arbeidsbeperking. Iedereen die kan werken maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt, valt onder de Participatiewet.
https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/participatiewet

Staatsexamen NT2 programma I

Het Staatsexamen Programma I bestaat uit de onderdelen lezen, luisteren, spreken en schrijven op niveau B1 van het Europees Referentiekader. Het is bedoeld voor mensen die willen werken of studeren op mbo-niveau 3 of 4.
https://www.staatsexamensnt2.nl/item/wat-zijn-de-staatsexamens-nt2

Staatsexamen NT2 programma II

Het Staatsexamen Programma II bestaat uit de onderdelen lezen, luisteren, spreken en schrijven op niveau B2 van het Europees Referentiekader. Het is bedoeld voor mensen die willen werken of studeren aan het hbo of de universiteit.
https://www.staatsexamensnt2.nl/item/wat-zijn-de-staatsexamens-nt2

statushouder

Statushouders, ook wel vergunninghouders genoemd, zijn asielzoekers die een vergunning hebben gekregen voor verblijf in Nederland. Zij mogen studeren en werken in Nederland.

vergunninghouder	Zie statushouder.
vluchteling	Zie statushouder.
VSV	Voortijdig schoolverlaten is wanneer jongeren zonder startkwalificatie (een diploma mbo 2, 3 of 4; havo of vwo) van school gaan. https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vsv
warme overdracht	Overdracht naar vervolgschool, waarbij relevante informatie over de leerling wordt uitgewisseld. Bijvoorbeeld: https://www.lowan.nl/primair-onderwijs/onderwijs/uitstroom/warme-overdracht/
WEB-gelden	De Wet Educatie en Beroepsonderwijs-gelden zijn geoormerkt voor volwasseneneducatie.

Kennisinstituut voor Taalontwikkeling

BAS SCHUILING CONSULTANCY